




RS Global
Journals

Scholarly Publisher
RS Global Sp. z O.O.
ISNI: 0000 0004 8495 2390

Dolna 17, Warsaw, Poland 00-773
Tel: +48 226 0 227 03
Email: editorial_office@rsglobal.pl

JOURNAL	International Journal of Innovative Technologies in Social Science
p-ISSN	2544-9338
e-ISSN	2544-9435
PUBLISHER	RS Global Sp. z O.O., Poland
ARTICLE TITLE	PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN THE SYSTEM OF METHODOLOGICAL WORK OF INSTITUTIONS OF GENERAL SECONDARY EDUCATION
AUTHOR(S)	Shabala Y. A.
ARTICLE INFO	Shabala Y. A. (2022) Professional Development of Primary School Teachers in the System of Methodical Work of Institutions of General Secondary Education. <i>International Journal of Innovative Technologies in Social Science</i> . 3(35). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/30092022/7849
DOI	https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30092022/7849
RECEIVED	24 July 2022
ACCEPTED	16 September 2022
PUBLISHED	30 September 2022
LICENSE	 This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License .

© The author(s) 2022. This publication is an open access article.

PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN THE SYSTEM OF METHODOLOGICAL WORK OF INSTITUTIONS OF GENERAL SECONDARY EDUCATION

Shabala Y. A.

Senior lecturer at the Department of Philosophy and Adult Education of Postgraduate Education, Central Institute SIHE «University of Education Management», NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5696-3939>

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30092022/7849

ARTICLE INFO

Received 24 July 2022

Accepted 16 September 2022

Published 30 September 2022

KEYWORDS

Professional Development, Professional Development of Primary School Teachers, Methodical Work System of General Secondary Education Institutions, Professional Development of Primary School Teachers in the System of Methodical Work of Institutions of General Secondary Education.

ABSTRACT

The article theoretically substantiates the foundations of the professional development of primary school teachers in the system of methodical work of institutions of general secondary education, in particular, the definition of the concept «professional development of primary school teachers in the system of methodical work of institutions of general secondary education» is specified, which we understand as a managed dynamic process, which is inherently aimed at achieving a high level of professional development and develops according to scientific principles and approaches in specific pedagogical conditions, with the use of developed and adapted learning models in accordance with the requirements of the digital society, the concept of the New Ukrainian School, updating the system of methodical work and crisis conditions. Recommendations are given for the purpose of positive dynamics of professional development of primary school teachers in the methodical work system of general secondary education institutions.

Citation: Shabala Y. A. (2022) Professional Development of Primary School Teachers in the System of Methodical Work of Institutions of General Secondary Education. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 3(35). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/30092022/7849

Copyright: © 2022 **Shabala Y. A.** This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Вступ. Система освіти України характеризується високим динамізмом, широким спектром тенденцій та затребуваністю суспільства в освітніх інноваціях. Глобалізаційні та євроінтеграційні процеси, нові виклики, суперечності і загрози в умовах переходу до цифрового суспільства зумовлюють необхідність якісних змін в організації освіти дорослих як невід'ємної складової освіти впродовж життя [5]. Визначальною особливістю змін, які відбуваються в освіті України, є перехід до навчання за концепцією НУШ, оновлення системи методичної роботи (створення центрів професійного розвитку педагогічних працівників) та кризові умови (пандемія COVID – 19 та воєнний стан). У цьому контексті актуальності набуває проблема професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. У психолого-педагогічних наукових дослідженнях обґрунтовано актуальні проблеми і перспективи розвитку післядипломної і педагогічної освіти в умовах розбудови Нової української школи (Л. Базиль, О. Бондарчук, Н. Діденко, Ю. Завалевський, В. Зелюк, М. Кириченко, Н. Клокар, В. Кремень, В. Огнев'юк, В. Олійник, О. Отич, Л. Сергеева, В. Сидоренко, М. Скрипник, Т. Сорочан, Л. Сущенко, Л. Хомич); професійний розвиток та нові технології учителів Нової української школи (Н. Бахмат, Н. Бібік, М. Вашуленко, Н. Гавриш, Н. Гущина, О. Дубасенюк, В. Кремень, О. Пометун, О. Савченко,

В. Сидоренко, С. Сисоєва, Т. Сорочан, В. Сидоренко, Л. Хомич, А. Черній); зарубіжний досвід професійного розвитку педагога (Н. Бідюк, Н. Муқан, Л. Пуховська, Г. Яремко); теоретико-практичні засади організації методичної роботи (Г. Данилова, А. Єрмола, І. Жерносек С. Крисюк, Л. Набока, В. Павленко, В. Пуцов, Б. Тевлін); методичну роботу в системі післядипломної педагогічної освіти та курсів підвищення кваліфікації (Н. Клокар, В. Кремень, Н. Любченко, В. Олійник, Н. Протасова, М. Скрипник, Т. Сорочан, І. Титаренко та ін.).

Так, аналітичний огляд наукових досліджень показав, що проблемі професійного розвитку педагогів присвячено чимало досліджень. Оскільки в дійсності відображена їх значна кількість, ми дійшли висновку, що, відповідно до реформування в системі освіти, Концепції Нової української школи та відповідних змін, є потреба у здійсненні теоретичного обґрунтування основ професійного розвитку учителів початкової школи за останні роки та наданні рекомендацій з метою позитивної динаміки професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні основ професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти.

Методи дослідження: вивчення й аналіз нормативних документів, психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження; систематизація матеріалів щодо визначення понятійного апарату дослідження, зокрема конкретизовано дефініцію поняття «професійний розвиток учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти».

Виклад основного матеріалу. У Законі України «Про освіту» зазначено, що професійний розвиток педагогічних працівників передбачає постійну самоосвіту, участь у програмах підвищення кваліфікації та будь-які інші види і форми професійного зростання [8]. Новий підхід до професійного розвитку учителів початкової школи закладено у Концепції «Нова українська школа», який безпосередньо пов'язаний зі зміною професійних функцій учителя, актуалізацію його у ролі коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії учня [6]. Відповідно до професійного стандарту «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Мінекономіки України від 23. 12.2020 року № 2736, та з урахуванням Типової освітньої програми організації і проведення підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладами післядипломної педагогічної освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 15.01.2018 р. № 36 учитель початкової школи може оцінити свої психолого-педагогічні, предметні та методичні компетентності шляхом незалежного тестування (Стаття 51 Закону України «Про освіту»).

Розглядаючи поняття «професійний розвиток» вітчизняні та зарубіжні науковці з різних позицій розкривають своє власне бачення щодо сутності цього поняття, а саме: організаційний процес безперервного навчання працівників для підготовки їх до виконання нових виробничих функцій, професійного просування по службі, формування резерву керівників та вдосконалення соціальної структури персоналу [10, с. 103]; розвиток людини в її професійній ролі [9]; постійний процес особистісних і діяльнісних змін, руху від нижчого професійного рівня до вищого, що реалізується у різних видах діяльності, спрямованих на підвищення компетентності вчителів, і проявляється у їх творчих досягненнях, зростанні мотивації до самоосвіти та професійної співпраці, навчальних досягненнях учнів [11]; процес опанування педагогами нових знань, умінь, методик, технологій у сфері професійної діяльності на основі культурних, гуманістичних та демократичних цінностей, набуття нових компетентностей, що характеризуються позитивною динамікою показників професіоналізму особистості та діяльності [14]; неперервний процес, що охоплює три складові: початкову підготовку, введення в професію та постійне удосконалення особистісних, соціальних і професійних компетентностей педагога і відповідає кар'єрному розвитку вчителів загальноосвітніх шкіл [4, с. 20]; процес, у ході якого педагог самостійно або разом зі своїми колегами переглядає, оновлює, розширяє свої зобов'язання щодо моральної мети викладання, а також критично розвиває знання, уміння, професійне мислення, планування і практику роботи з дітьми, молоддю й колегами на кожному етапі свого професійного життя [17].

Слушною є думка академіка В. Олійника, що професійний розвиток особистості це одна із категорій розвитку, що простежується протягом усього життя. Учений обстоював думку, що професійний розвиток особистості це процес об'єктивних змін, який можна спостерігати, досліджувати, описувати й аналізувати; має завжди визначений напрям, зміст і перебіг;

проявляється у професійних знаннях і вміннях, зацікавленості, здібностях, мотивах діяльності, переконаннях, світогляді; створює відчуття професійної totoжності і здійснених бажань [7].

В. Avalos зазначає, що «...професійний розвиток – це те, як вчителі навчаються, навчаються, як вчитися та трансформувати свої знання на практиці на користь досягнень своїх учнів» [16].

Суттєві ознаки додає В. Сидоренко, яка стверджує, що в умовах післядипломної освіти професійний розвиток педагогічного працівника становить складний багаторівневий, пролонгований, поетапний і амбівалентний (оскільки можна спостерігати його нерівномірність і гетерохронність на всіх стадіях, порушення лінійності, послідовності і впорядкованості, етапи біфуркації) процес, що включає становлення кваліфікованого спеціаліста, професіонала, особистості з акмеологічною позицією, який проходить певні періоди, зокрема професійної адаптації, набуття емпіричного професійно-педагогічного досвіду, формування і вдосконалення педагогічного професіоналізму, творчого самовираження і самореалізації, педагогічної майстерності [12, с. 38]

І. Денишук, яка досліджувала особливості професійного розвитку педагога НУШ зазначала, що серед професійно важливих якостей і вмінь, які сприяють розвитку сучасного педагога в умовах нової української школи, є: готовність до змін, цінність особистості, гнучкість, постійний професійний розвиток; дитиноцентризм, відданість ідеї щодо значущої участі в освітньому процесі всіх учнів, просування демократичних цінностей (повага до різноманіття, право вибору, формування спільноти, полікультурність), рефлексія власної професійної діяльності [2]. Іншої думки дотримується Л. Базиль, яка зазначила, що задля мотивування педагогічних працівників до професійного розвитку важливо, по-перше, сформувати чітко усвідомлене й адекватне уявлення про індивідуальність кожного із них як фахівця, проаналізувати значущість і сутнісні характеристики виконуваної фахово-педагогічної праці (досягнення й недоліки); по-друге, розробити уявний образ учителя як «агента змін» та еталонне уявлення про професійну діяльність такого фахівця в Новій українській школі; по-третє, спонукати педагогів зіставити самих себе з ідеальними образами чи взірцевими моделями [1].

Як бачимо, спільною позицією усіх викладених вище думок вчених є їх орієнтація на процес об'єктивних змін, рух від нижчого професійного рівня до вищого, набуття нових компетентностей, рефлексію власної професійної діяльності, створення умов для задоволення професійних потреб педагогів на основі культурних, гуманістичних та демократичних цінностей.

Отже, на підставі аналізу вищенаведених теоретичних джерел з проблеми дослідження, *професійний розвиток учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти* розуміється нами як керований динамічний процес, який за своєю сутністю спрямований на досягнення високого рівня професійного розвитку та розвивається за науковими принципами і підходами у конкретних педагогічних умовах, із застосуванням розроблених та адаптованих моделей навчання відповідно до вимог цифрового суспільства, концепції Нової української школи, оновлення системи методичної роботи та кризових умов.

Аналіз нормативно-правової бази (Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Концепції Нової української школи, Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, професійного стандарту «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти України від 23.12.2020 року № 2736, Положення про центр професійного розвитку педагогічних працівників тощо) та сучасних умов діяльності закладів освіти свідчить про необхідність оновлення системи методичної роботи усіх рівнів (шкільного, регіонального, обласного, всеукраїнського) щодо концептуальної основи, мети, функцій, змісту, структурних складників, форм організації діяльності та її результатів.

Методична робота в сучасному її розумінні є цілісною педагогічною системою, яка розвивається сама й забезпечує професійний розвиток педагогів Нової української школи, здійснює супровід освітніх практик, закладів, інновацій і сприяє тим самим розвитку освіти в цілому [13].

У сучасній системі роботи закладів загальної середньої освіти методична робота спрямована на професійний розвиток кожного педагога, формування нових професійних компетентностей, реалізацію творчого, інноваційного потенціалу, що є актуальним в умовах реформування загальної середньої освіти. Тому, на нашу думку, саме на основі професійного запиту та ціннісних орієнтацій кожного учителя початкової школи має формуватись

індивідуальна освітня траєкторія та розроблятися індивідуальний план професійного розвитку. Актуальність цього обумовлена також потребою у нових компетенціях учителя початкової школи для реалізації Концепції Нової української школи (компетентісна освіта, індивідуалізація освітнього процесу, ролі тьютора, ментора, коуча тощо), є втіленням принципу «навчання впродовж життя».

Безумовно, що професійний розвиток учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти потребує широкого спектру освітніх заходів у сфері формальної освіти (курси підвищення кваліфікації, зокрема спецкурси, вебінари, семінари тощо); неформальної освіти (тренінги, конференції, семінари, вебінари, майстер-класи, коворкінги, проекти професійного розвитку, дистанційні курси тощо) та інформальної освіти (самоосвітня діяльність засобами масових відкритих онлайн – курсів, взаємодія та спілкування у віртуальних спільнотах, обмін досвідом тощо).

В організації навчання та професійного розвитку педагогічних працівників із наявних технологій, форм і методів навчання, які впроваджуються в системі освіти, потрібно обирати ті, що найбільше сприяють формуванню у фахівців професійної компетентності (налаштувань, цінностей, знань, умінь і навичок, якостей, необхідних для ефективного здійснення професійної діяльності) [15, С. 42–43]. В результаті, сформувалася думка про те, що система методичної роботи закладів загальної середньої освіти повинна бути такою, яка має емерджентні властивості, бути відкритою та безперервною, будуватися на андрагогічних принципах та передбачати використання сучасних інтерактивних технологій.

Обстоюємо думку, що при оновленні змісту діяльності професійної спільноти учителів початкової школи в умовах сьогодення варто враховувати вимоги Концепції Нової української школи, оновлення системи методичної роботи (створення центрів професійного розвитку педагогічних працівників) та кризові умови (пандемія COVID – 19 та воєнний стан).

Отже, враховуючи актуальність дослідження, вимоги Концепції Нової української школи, оновлення системи методичної роботи (створення центрів професійного розвитку педагогічних працівників), кризові умови (пандемія COVID – 19 та воєнний стан) та запити суспільства рекомендуємо здійснити наступні етапи з метою позитивної динаміки професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти:

1. Вивчити стан проблеми професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти.

2. Визначити критерії та показники рівня сформованості професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти.

3. Зробити підбір діагностичного інструментарію щодо визначення рівня сформованості професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти.

4. Вивчити запити, потреби та ціннісні орієнтації учителів початкової школи щодо професійного розвитку у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти.

5. Створити сприятливі педагогічні умови для професійного розвитку у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти за різних організаційних форм навчання.

6. Залучити до інтерактивної технології професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти.

7. Розробити нові і вдосконалити наявні діагностичні методики для оцінювання рівня сформованості професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи.

8. Проаналізувати та здійснити корекцію отриманих результатів.

9. Здійснити рефлексію (усвідомлення результатів навчання, самоаналіз власного практичного досвіду, знань про сутність, зміст, ознаки, механізми професійного розвитку).

10. Зробити перспективи подальших наукових розвідок.

Висновки. Отже, на основі проведеного аналізу теоретичних основ професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти та поданих нами рекомендацій з метою позитивної динаміки професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти, можемо зробити висновки про те, що проблема професійного розвитку учителів початкової школи в нових умовах є надзвичайно актуальною та не вичерпує усіх аспектів проблеми професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів

загальної середньої освіти. Перспективами подальших наукових розвідок вбачаємо у дослідженні змісту, сутності професійного розвитку учителів початкової школи; сучасних інтерактивних технологій професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти та впровадженні методичних рекомендацій щодо їх запровадження в практику.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базиль Л. О. Професійний розвиток педагога в умовах Нової української школи. *Наукові записки науково-дослідної лабораторії «Проблеми підготовки студентів-філологів до українознавчої роботи в школі»*. Умань : АЛІМІ, 2018. С. 12–18.
2. Денишук І. П. Особливості професійного розвитку педагога Нової української школи. *Імідж сучасного педагога*. 2022. № 6(201). С. 24–27.
3. Десятов Т. М. Філософські засади неперервної освіти. *Порівняльна професійна педагогіка*. 2011. № 2. С. 6–17.
4. Мукан Н. В. Професійний розвиток педагогів: теоретичні та методологічні аспекти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2013. № 5. С. 18–27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2013_5_5 (дата звернення 14.08.2022).
5. Ничкало Н. Г. Наукове забезпечення розвитку освіти дорослих в Україні: наукова доповідь на загальних зборах НАПН України 20 листопада 2020 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2020. Вип. 2(2). С. 1–14. <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-1-1>
6. *Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи*. Київ : МОН України, 2016. 40 с.
7. Олійник В. В. *Безперервний професійний розвиток педагогів в умовах реалізації Національної стратегії післядипломної освіти в Україні на 2012–2021 роки*. URL: www.slideshare.net/Kalachova/ss-10699650 (дата звернення 14.08.2022).
8. Про освіту. Закон України № 2145-VIII від 5 вересня 2017 року; № 38–39. С. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 14.08.2022).
9. Пуховська Л. П. Теоретичні засади професійного розвитку вчителів: рух до концептуальної карти. *Порівняльна професійна педагогіка*. 2011. Вип. 1. С. 97–107.
10. Рудь В. А., Гуткевич С. О. *Менеджмент: навч. посібник*. Київ : Центр учбової літ-ри, 2011. 312 с.
11. Садовець О. *Особливості професійного розвитку вчителів середніх шкіл в об'єднання працівників освіти США: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти*; Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2011.
12. Сидоренко В. В. Акмеологічні технології в освіті дорослих. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*. 2016. Вип. 26. С. 38–42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_016_2016_26_11 (дата звернення 14.08.2022).
13. Сорочан Т. М. *Методична робота: підготовка вчителів до реалізації концепції «Нова українська школа»*. URL: http://lib.iitta.gov.ua/710731/1/Сорочан_МЕТОДИСТ_05.pdf (дата звернення: 13.08.2022).
14. Сорочан Т. М. Наступність професійного розвитку вчителів у системі університетської та післядипломної освіти. *Вісник Луганського нац. ун-ту імені Тараса Шевченка*. 2011. № 20(231). С. 274–284.
15. Черній А. Л. Професійний розвиток педагога: досвід, співпраця, пріоритети на шляху до Нової української школи. *Післядипломна освіта в Україні*. 2018. № 2. С. 40–43. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/pislya_dyplom_osvina/2_2018 (дата звернення: 14.08.2022).
16. Avalos V. Teacher professional development in teaching and teacher education over ten years. *Teaching and Teacher Education*. 2011. 27(1). P. 10–20.
17. Day S. *Developing Teachers: The Challenge of Lifelong Learning*. London : Falmer Press, 1999. 239 p.